

149415 – قۇربانلىق قىلغان قوينىڭ گۆشىنىڭ ھەممىسىنى يېيىش ياكى سەدىقە قىلىۋېتىشنىڭ ھۆكۈمى

توغرىسىدا

سۇئال

بىر كىشى ئەقىقە ياكى قۇربانلىق قىلىش ئۈچۈن ئىككى قوي بوغۇزلىغان بولسا، ئۇ ئىككى قوينىڭ بىرىنى تولۇق يېسە يەنە بىرىنى تولۇق سەدىقە قىلىۋەتسە توغرا بولامدۇ؟ (يەنى بىر قويدىن ھېچ نەرسىنى سەدىقە قىلماستىن يىدى، يەنە بىرىدىن ھېچ نەرسىنى يېمەستىن سەدىقە قىلىۋەتتى) ھەر ئىككى قوينىڭ گۆشىدىن ئازراقتىن سەدىقە قىلىش كېرەكمۇ؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيەلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە-تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

بىرىنچى: ئىسلام شەرىئىتىدە مۇسۇلمانلارنىڭ قۇربانلىق قىلغان ۋە ھەدىيە ئۈچۈن ئۆلتۈرگەن ئۇلاغنىڭ گۆشىدىن ئازراق بولسىمۇ سەدىقە قىلىۋېتىشنىڭ زۆرۈر ئىكەنلىكى بايان قىلىنغان بولۇپ، بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ ۚ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاَهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ** تەرجىمىسى **ئۇلارنى يەڭلار، قانائەتچان موھتاجلارغا ۋە سائىللارغا بېرىڭلار، سىلەرنى شۈكۈر قىلىسۇن دەپ ئۇ تۆگىلەرنى سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بەردۇق.** [سۈرە ھەج 36-ئايەت].

"بىر نەرسە سورىغان ۋە سورىمىغان كەمبەغەللەرنىڭ ھەدىيە ئۈچۈن ئۆلتۈرۈلگەن ئۇلاغنىڭ گۆشلىرىدە ھەقىقىي بار بولۇپ، گەرچە يۇقىرىقى ئايەتتە ھەدىيە توغرىسىدا بايان قىلىنغان بولسىمۇ، لېكىن ھەدىيە بىلەن قۇربانلىق بىر باپتىن ھېسابلىنىدۇ." [پىقھى ئېنىسكلوپېدىيىسى "ناملىق ئەسەر 6-توم 115-بەت]. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام قۇربانلىق توغرىسىدا مۇنداق دېگەن: **قۇربانلىقنىڭ گۆشىدىن يەڭلار، ساقلاپ قويۇڭلار ۋە سەدىقە قىلىڭلار.** [مۇسلىم رىۋايىتى 1971-ھەدىس].

ئايەت-ھەدىسلەرنىڭ زاھىرى مەناسىغا قارىغاندا شاپىئى ۋە ھەنبەلىي مەزھەپ ئالىملىرىنىڭ كۆز قارىشى بويۇنچە قۇربانلىق قىلىنغان ياكى ھەدىيە ئۈچۈن ئۆلتۈرۈلگەن ئۇلاغنىڭ گۆشىدىن بىر نەرسىنى سەدىقە قىلىش ۋاجىب دەپ قارىلىدۇ.

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "گۆشتىن سەدىقە دېگەن ئىسىمگە لايىق كىلىدىغان مىقداردا كەمبەغەللەرگە بېرىش ۋاجىب بولىدۇ، چۈنكى بۇنىڭدىن بولغان مەقسەت كەمبەغەللەرگە كۆيۈنۈشتىن ئىبارەتتۇر. مۇشۇ قانداق ئاساسەن قۇربانلىق قىلغان قوينىڭ گۆشىنىڭ ھەممىسىنى يەۋەتكەن بولسا، ئۇ كىشى ئۈچۈن سەدىقە قىلدى دېگەن سۆزگە مۇناسىپ كىلىدىغان بىر

نەرسىنى كەمبەغەلگە بېرىش كېرەك بولىدۇ. "رەۋزەتۇت تالىبىن ۋە ئۇمدەتۇل مۇپتىن" ناملىق ئەسەرنىڭ 3-تومى 223-بېتىدىن ئېلىندى].

مەرداۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "گۆشنىڭ ھەممىسىنى يەۋەتكەن بولسا، گۆشتىن سەدىقە قىلىشى بۇيرۇلغان مىقداردىكى بىر نەرسىنى كەمبەغەلگە بەرسە دۇرۇس بولىدۇ." [ئەلئىنساپ" ناملىق ئەسەر 6-توم 491-بەت].

بەھۇتىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بىر قويدىن ھېچقانداق بىر نەرسىنى سەدىقە قىلمىغان بولسا سەدىقە قىلدى دېگەن ئىسىمگە مۇناسىپ كېلىدىغان بىر نەرسىنى كەمبەغەلگە بېرىشى كېرەك". تۈگىدى. "كەششاپۇل قەنئائ" ناملىق ئەسەر 7-توم 444-بەت].

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھدىن: "قۇربانلىقتىن ھېچنەرسە سەدىقە قىلماستىن ئۇرۇغ-تۇغقانلىرى بىلەن پىشۇرۇپ يېسە توغرا بولامدۇ؟ دەپ سورىغاندا، شەيخ جاۋاب بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: "بۇنداق قىلىش توغرا ئەمەس، چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: **لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ ۖ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ** تەرجىمىسى: **كىشىلەر ئۆزلىرىگە تېگىشلىك بولغان (دىنى ۋە دۇنياۋى) مەنپەئەتلەرنى كۆرسۇن، بەلگىلەنگەن كۈنلەردە (يەنى قۇربانلىق كۈنلىرىدە) ئاللاھ ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن چارۋا ماللارنى (يەنى تۆگە، قوي، ئۆچكىلەرنى ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش يۈزىسىدىن) ئاللاھنىڭ ئىسمىنى ئېيتىپ قۇربانلىق قىلسۇن. سىلەر قۇربانلىقلارنى گۆشىدىن يەڭلار، موھتاجقا، پېقىرغا بېرىڭلار.**» [سۈرە ھەج 28-ئايەت].

يۇقىرىقى ئايەتنىڭ ھۆكۈمىگە ئاساسەن، ئۇلار قۇربانلىق قوينىڭ گۆشىدىن سەدىقە قىلماستىن پۈتۈن يىگەن بولسا، ھەر بىر قوي ئۈچۈن مەلۇم مىقداردا گۆش سىتىۋېلىپ ئۇنى كەمبەغەللەرگە سەدىقە قىلىدۇ. تۈگىدى. [ئىبنى ئۇسەيمىن پەتىۋالار توپلىمى" ناملىق ئەسەر 25-توم 132-بەت].

ئىككىنچى: قۇربانلىق قىلغان مالنىڭ گۆشىنى يېيشنىڭ ۋاجىپ ئىكەنلىكى توغرىسىدا ئالىملار ئارىسىدا ئىختىلاپ بار، كۆپچىلىك ئالىملارنىڭ قارىشىدا قۇربانلىق قىلغان قوينىڭ گۆشىنى يېيش پەرز ئەمەس بەلكى مۇستەھەببۇر. بۇ تۆت مەزھەب ئىماملىرىنىڭ قارىشىدۇر.

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "قۇربانلىق قىلغان قوينىڭ گۆشىدىن يېيش پەرز ئەمەس بەلكى مۇستەھەببۇر (ياخشىدۇر). بۇ بىزنىڭ ۋە باشقا بارلىق ئالىملارنىڭ قارىشىدۇر، لېكىن بەزى سەلەپ ئالىملىرى بۇ گۆشتىن يېيشنى پەرز دەپ قارايدۇ، چۈنكى بۇ توغرىدىكى ھەدىسنىڭ زاھىرى مەناسىدىن يېيش دېگەن سۆز بۇيرۇق شەكىلدە ئىپادىلەنگەن، شۇنداقلا قۇرئان كەرىمدىمۇ: **فَكُلُوا مِنْهَا** تەرجىمىسى: **ئۇنىڭ گۆشىدىن يەڭلەر** دەپ بۇيرۇق شەكىلدە بايان قىلىنغان. كۆپچىلىك ئالىملار ئايەت- ھەدىستە بايان قىلىنغان بۇيرۇق شەكلىنى ۋاجىپ ئەمەس بەلكى مۇستەھەب دەپ قارىغان. بولۇپمۇ بۇ بۇيرۇق شەكلى ئاگاھلاندىرۇشتىن كېيىن كەلگەنلىكى ئۈچۈن مۇستەھەب ياكى ياخشى دېگەن مانانى ئىپادىلەيدۇ. تۈگىدى. [سەھىھ

مۇسلىمىنىڭ شەرىھىسى 13-توم 131-بەت].

ئىبنى قۇدامە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "قۇربانلىق قىلغان قوينىڭ گۆشىنىڭ ھەممىسىنى ياكى كۆپ قىسمىنى سەدىقە قىلغان دۇرۇس بولىدۇ." تۈگىدى. ["ئەلمۇغنىي" 13-توم 380-بەت].

ئۈچىنچى: ئەقىقە مەسىلىسىگە كەلسەك، ئەقىقە قىلىنغان قوينىڭ گۆشىنى قانداق تەقسىم قىلىش توغرىسىدا ئوچۇق دەلىل بايان قىلىنمىغان، شۇنداقلا ئۇ گۆشنى يېيىش ياكى سەدىقە قىلىش توغرىسىدىمۇ ھۆكۈم بايان قىلىنمىغان. شۇنىڭ ئۈچۈن ئەقىقە ئىشىدا، قايسىسىنى ياخشى دەپ قارىسا شۇنداق قىلسا بولىدۇ، گۆشنىڭ ھەممىنى سەدىقە قىلىۋەتسىمۇ مەيلى ياكى ھەممىنى يەۋەتسىمۇ مەيلى. ئەمما ئەڭ ئەۋزىلى قۇربانلىق قوينىڭ گۆشىنى قانداق قىلغان بولسا ئەقىقىنىمۇ شۇنداق قىلسا ياخشى بولىدۇ.

ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھدىن: ئەقىقنىڭ گۆشىنى قانداق قىلىش كېرەكلىكى توغرىسىدا سورالغاندا، ئىمام ئەھمەد جاۋاب بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: "قانداق قىلسىڭىز بولمايدۇ، ئىبنى سىيرىن رەھىمەھۇللاھمۇ ئەقىقە توغرىسىدىكى مەسىلىلەرگە قانداق قىلسىڭىز بولمايدۇ دەپ جاۋاب بېرەتتى." تۈگىدى. [تۆھپەتۇل مەۋدۇد بىئەھكامىل مەۋلۇد" ناملىق ئەسەر 55-بەت].

تۆتىنچى: يۇقىرىدا بايان قىلىنغاندەك، قۇربانلىقتىن مەلۇم مىقداردا سەدىقە قىلىشنىڭ زۆرۈرلىكى، ئۇ گۆشتىن يېيىشنىڭ ۋاجىپ ياكى مۇستەھەبلىكى توغرىسىدىكى ھۆكۈملەر ئەقىقە ئۈچۈن ئۆلتۈرۈلگەن ھەر بىر قويغا تەتبىقلىنىدۇ. ئەگەر ئون قوي ئۆلتۈرگەن بولسا، ھەر بىر قويدىن مەلۇم مىقداردا سەدىقە قىلىش كېرەك بولىدۇ. شۇنىڭدەك ھەر بىر قوينىڭ گۆشىدىن مەلۇم مىقداردا يېيىش ياخشى دەپ قارىلىدۇ. قويلارنىڭ ھەممىسى ئۈچۈن بىر قوينىلا سەدىقە قىلىۋېتىش توغرا بولمايدۇ، بەلكى ھەر بىر قويدىن مەلۇم مىقداردا سەدىقە قىلىدۇ. چۈنكى ھەر بىر قوي مۇستەقىل بىر قۇربانلىق ھېسابلىنىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۈگىنى ئۆلتۈرگەندە قازانغا ھەر بىر تۈگىدىن مەلۇم مىقداردىن گۆش سىلىشقا بۇيرىغان.

جابر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: **پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مال بوغۇزلايدىغان جايغا بېرىپ 63 تۈگىنى ئۆز قولى بىلەن بوغۇزلىدى، قالغان تۈگىلەرنى بوغۇزلاشنى ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا تاپشۇردى، ئاندىن ھەر بىر تۈگىنىڭ گۆشىدىن ئازراقتىن ئەكەلدۈرۈپ قازانغا سالدى، گۆش پىشقاندىن كىيىن گۆشتىن يىدى ۋە شورپىسىدىن ئىچتى....** [مۇسلىم رىۋايىتى 1218-ھەدىس].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەر بىر تۈگىنىڭ گۆشىدىن بىر پارچىدىن كىسىپ ئەكىلىشكە بۇيرىغانلىقى، قۇربانلىق قىلىنغان ھەر بىر مال ئۈچۈن ئايرىم-ئايرىم ھۆكۈم بولىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بۇ ئەسەر ئۆزىنىڭ قىلغان قۇربانلىقى ۋە ھەدىيىسىنىڭ گۆشىدىن يېيىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ."

ئالىملار مۇنداق دەيدۇ: "قۇربانلىق قىلىنغان ئۇلاغنىڭ گۆشىنىڭ ھەر بىرىدىن مەلۇم مىقداردا يېيىش سۈننەت بولغاندا، يۈز

تۈگىنىڭ گۆشىدىن ئايرىم-ئايرىم بىر پارچىدىن يېيىش قىيىن بولىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ گۆشلەر بىر قازاندا قىلىندى، پىشقاندا ئۇنىڭ شورپىسىدىن ئىچكەن ۋاقتىدا ھەر بىرىدىن ئايرىم-ئايرىم يىگەنگە ئوخشاش بولىدۇ". تۈگىدى. "سەھىھ مۇسلىمنىڭ شەرھىسى" ناملىق ئەسەر 8-توم 192-بەت].

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ يەنە مۇنداق دەيدۇ: "ھەر بىر تۈگىنىڭ گۆشىدىن بىر پارچىدىن كىسىپ پۇشۇرۇپ ئۇنىڭ شورپىسىدىن ئىچكەنلىك، ھەر بىر تۈگىنىڭ گۆشىنى يىگەنگە ئوخشاش بولىدۇ". تۈگىدى. ["ئەلمەجمۇئە شەرھىل مۇھەزەب" ناملىق ئەسەر 8-توم 414-بەت].

سۆزىمىزنىڭ خۇلاسسىسى: سىز قۇربانلىق قىلىنغان مالنىڭ گۆشىدىن سەدىقە قىلماي ھەممىسىنى يىگەن بولسىڭىز، ئازراق گۆش سىتىۋېلىپ ياكى شۇ پۇلنى كەمبەغەللەرگە سەدىقە قىلىۋەتسىڭىز قۇربانلىقنىڭ گۆشىدىن سەدىقە قىلغاننىڭ ئورنىدا بولىدۇ.

قۇربانلىق گۆشىدىن يىمەي ھەممىنى سەدىقە قىلىۋەتكىنىڭىز بولسا توغرا بولۇپتۇ، چۈنكى بۇنداق قىلىشنى بارلىق ئالىملار دۇرۇس دەپ قارايدۇ.

ئەقىقە مەسىلىسىدە، سىزنىڭ قىلغان ئىشلىرىڭىزدا سىز خاتا قىلغان بولمايسىز (بۇنىڭدا كەڭرىچىلىك بار).

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.